

Interviurile Anei Blandiana - poeta și eseista par elle-même
Ana Blandiana's interviews - poet and essayist par elle-même

Prof.univ.dr. Simona Antofi

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
Institutul de Istorie și Teorie Literară „G.Călinescu”, Academia Română

Abstract: Ana Blandiana's essays represent a form of aesthetic ennobling of the world through a simultaneously affective and ethical grid. Because there is, here, an undoubted ethics of writing and of the writer who traverses the world in the spirit of her own freedom of thought and critical freedom, as well as a poetic vision that rewrites the data of reality by repositioning them among themselves and in relation to the writing that carries them and thus reconverts them.

Keywords: critical thinking, writing ethics, aesthetics, fiction.

Eseurile Anei Blandiana din volumul de interviuri acordate Serenelei Ghițeanu, intitulat *Cartea cu delfini*, [Ghițeanu, 2021] se organizează semantic în jurul ideii sintetizate într-un *motto* care (auto)citează un fragment din volumul *Autoportret cu palimpsest* [Ana Blandiana, 1986] și care anticipează – printr-o evidentă *punere în abis*, semnificația de adâncime a eseurilor. Este vorba, aici, de un vechi mit al delfinului – simbol antic și încă actual al unei lumi blânde, luminoase, bune, aureolate benefic de imaginea lui Apollo, și corelate ideii de destin, precum și capacității vizionare a spiritelor alese: „La vechii greci, a omorî un delfin era la fel de grav cu a omorî un om, căci delfinii erau socotiți foști oameni care și-au părăsit cetățile pentru a locui în mare, fără a-și părăsi și obiceiurile omenești, obiceiurile unei umanități ideale, revolute, revolute. De aceea gândul la delfini este gândul la o lume mai bună, la o natură mai blândă, la un univers mai frumos, la basmele cu binele care învinge, la mitul cu Apollo venind spre Delphi pe spinări înduioșate de delfini”.[Serena Ghițeanu, 2021, p. 165] Altfel spus, natura superior spirituală a poetului, ori a scriitorului în genere, este chemată, menită să înfrumusețeze lumea, să o lumineze și să o deschidă spre frumos.

În acest mod, suita de întrebări și răspunsuri din interviu propune o re-lectură în cheie simbolică a unor secvențe din existența Anei Blandiana, repovestite și, deci, re-citite în sensul unei exorcizări necesare. Așa de pildă, interdicția de a publica îi aduce poetei o neașteptată și nesperată eliberare. Ca soluție de supraviețuire morală și umană, individuală sau colectivă, așa cum arată comentariul pe care poeta îl face asupra unor devieri lingvistice cu caracter simptomatic pentru rezistența – prin adaptabilitate și exorcizare a Răului – a românilor la intemperiiile vremurilor: „E destul să ne gândim la felul în care împrumutau cuvinte din limbile asupritorilor (*hazna* este numele în turcă al vistieriei sultanului, *Freier* înseamnă în germană, printre altele, *amoretz*, *peșitor*) ca să înțelegem ironia cu care își priveau dușmanii, ironie pe suprafața căreia teroarea luneca fără să lase urme adânci”.[Serena Ghițeanu, 2021, p. 174]

Tema recurentă a scrisului – mai corect spus supra-tema – funcționează ca o suprasemnificație integratoare, la nivelul întregului interviu și rezonază, în grilă simbolică, prin toate întâmplările relatate. Formulă existențială *sui generis*, actul de a scrie este comparabil – ca și ființarea într-o poezie – cu metafora eminesciană a *frumoasei fără corp*. Pe care poeta o explică într-un limbaj el însuși figurativ – simbolic, format din aluviuni convergente: „metafora eminesciană a frumoasei fără corp este perfectă, pentru că totul seamănă unei iubiri care nu se poate împlini și nu se poate termina, dar, mai ales, care nu se poate defini și al cărei sens, ca în filozofia indiană, stă în calea spre ea. Iar această cale se lungește nu pentru că nu înaintezi, ci pentru că ceea ce părea capătul ei se descompune – asemenea materiei sub ochii uimiți ai fizicienilor – în particule tot mai mici, tot mai esențiale și tot mai de neînțeles”. [Serena Ghițeanu, 2021, p. 174]

Statutul interstițial al poetului, un fel de (non)paradoxal *in between* înțeles ca situate de sine în spațiul scrisului, se corelează cu o ipostază in(in)teligibilă a căutării de sine ca spirit aflat în căutarea poeziei: „Acum știu că adevăratul curaj este de a nu opta, de a nu renunța, de a vrea să exprimi ceva ce știi

că nu poate fi exprimat și de a te încăpățâna să ajungi undeva tocmai pentru că știi că acolo nu se poate ajunge”. [Serenela Ghițeanu, 2021, p. 184]

Cât despre nașterea poeziei, ea stă sub semnul verbului *a nimeri*, marcaj lingvistic al unui *poiein* autonom, care ia în posesie ființa poetului: „ai senzația că ritmul versurilor rotindu-se-n minte, cel al bățăilor inimii în piept și cel al planetelor în univers se suprapun într-o singură mișcare”.

Construcția de sine, ca intelectual și om de lectură, s-a făcut, așa cum mărturisește poeta, prin suprapunerea mai multor straturi succesive ale bibliotecii interioare proprii: „pentru că cititorul total care am fost, de la începutul adolescenței până azi, citește cu sentimentul că intră în lectură ca într-o apă adâncă, lăsându-și viața ca pe o haină pe malul cărții”. [Ana Blandiana, 2020]. Mai mult decât atât, existența însăși nu este doar transferată în lectură, ci coincide cu aceasta. Și poate fi asimilată, la limită, reconfigurării literaturii, adică a ficțiunii, drept existența însăși a poetei: „Sunt rodul lecturilor într-o măsură mai mare decât sunt rodul părinților mei, și în acest sens, desigur, lectura este viața mea, o viață profundă, minunat îmbogățită de enorma bogăție a tuturor autorilor cărților pe care le-am citit”. [Ana Blandiana, 2020]

Colaj, suprapunere, contaminare, interferență – în grade și combinații diferite, ficțiunea literară și lumile posibile pe care aceasta le propune sunt producătoare de realitate, *modus vivendi*, finalmente, adevăr profund al ființei.

În această ecuației a construcției de sine se încadrează, în opinia Anei Blandiana, relația obligatorie a tinerilor cu istoria. Cu factualul, nu cu discursurile modalizatoare ori perturbatoare ale acesteia. Reformularea istoriei exclude, adesea, asumarea etică a evenimentelor, educativă și cu relevanță general – umană. Manipularea sensului/semnificațiilor contextuale ale istoriei – din perspectiva vreunei ideologii (deși orice scriitură poartă o ideologie, asumată sau nu, caucionată sau nu de valoarea estetică), în baza unei pragma-retorici dirijate pentru a convinge – este categoric respinsă: „De aceea a povesti ceea ce a fost celor care nu știu decât ceea ce au trăit ei înșiși înseamnă a le da o șansă de a înțelege ceea ce trăiesc. Pentru că, lipsiți de cultură (care este memoria umanității), acești tineri sunt decuplați din istorie pentru a deveni prada celor ce vor să stăpânească istoria”. [Ana Blandiana, 2020, p. 196].

Perspectiva și privirea prin care Ana Blandiana percepe lumea – a se vedea volumul *Soră lume* [Ana Blandiana, 2020] adus aici în discuție – asociază călătoria cu succesiunea stărilor de spirit, a emoțiilor și a impactului afectiv al contactului cu alți oameni și alte locuri asupra scriitoarei: „Vreau să spun că ceea ce descriu nu este o fotografie fixă sau un film limpede al unui moment trăit, ci imaginea vibrantă rezultată – ca o pânză modernistă – din suprapunerea palimpsestului nenumăratelor mele mirări, intertretări, reveniri asupra acelei fotografii”. [Ana Blandiana, 2020, p.211] Problematizarea raportului dintre ficțiune și realitate – ori fețele acesteia – se regăsește, aici, reconfigurată grație unei interfețe speciale, și-anume ficțiunea instituită prin scriitură și prin filtrul amintirii.

Dacă ficțiunea se poate naște din amintire și invers – „pentru că ce amintire nu este, chiar fără să-ți dai seama, și ficțiune, și ce ficțiune nu se naște, pentru a fi adevărată, din amintiri?” [Ana Blandiana, 2020, p.211], atunci adevărul nu poate fi decât unul al ființei ce se (re)instituie mereu, fie din amintire, fie din ficțiune, ori din transcrierea acestora în text. Aderența poetei la lumea pe care o înobilează și o aureolează estetic este exprimată printr-o fericită asociere a vitalului – de bucurie ori de suferință – cu trăirea în lume: „Și, într-adevăr, ceea ce aș vrea să transmită cartea – ca și poezia în general, de altfel – este sentimentul sfâșietor de legătură, de solidaritate, prin dragoste și compasiune, cu tot ce mă înconjoară, cu tot ce descopăr, cu tot ce mă face să sufăr și să fiu vie”. [Ana Blandiana, 2020, p.214]

Același volum, *Soră lume*, are în centru ideea și conceptul de libertate. Aproximările terminologice și accepțiile semantice sunt cernute în favoarea libertății de gândire, precum și a libertății spiritului critic. A judeca liber lucrurile, în baza unui sistem de valori și a unei conduite etice asumate deschis este echivalent cu a alege în deplină libertate, în orice circumstanțe: „Un om liber este un om care își permite și are curajul să gândească singur totul, să treacă prin capul lui și să judece cu mintea lui tot ce trăiește, tot ce-l înconjoară. Libertatea spiritului critic este implicit liberul-arbitru”. [Ana Blandiana, 2020, p.214]

Libertatea de a fi ea însăși prin poezie poate fi îngăduită, în mod neașteptat, de interfața neprietenoasă a computerului: „Poezia mi se părea că nu reușește să teacă, să rămână vie printre pixeli”. [Ana Blandiana, 2020, p.217] Finalmente, libertatea de a ține un jurnal (ne)regulat echivalează cu a scrie cum dorești, în caiete, de a înregistra impresii, viziuni, fulgurații ale gândului, emoții, oarecum aleatoriu,

așa încât unele amintiri se estompează sau se șterg din memoria minții, a mâinii sau a scriiturii: „Jurnal regulat, disciplinat și obligatoriu am ținut doar în timpul călătoriilor în străinătate, când multitudinea de impresii, viteza înregistrării lor și suprapunerea uneia peste alta erau atât de mari, încât, dacă nu le-aș fi scris, în cel mai scurt timp aș fi descoperit că s-au tasat și s-au amestecat, s-au schematizat și în cele din urmă au dispărut pur și simplu”. [Ana Blandiana, 2020, p.218] Iar eseurile din *Cartea cu delfini* repoziționează semantic simbolul delfinului drept instrument de înnobilare estetică a realității.

Bibliografie

Blandiana, Ana, *Autoportret cu palimpsest*, Ed. Eminescu, 1986.

Blandiana, Ana, *Soră lume*, Humanitas, 2020.

Ghițeanu, Serenela, *Cartea cu delfini. Convorbiri cu Ana Blandiana*, Humanitas, 2021.